

Ліннік Юрій Володимирович,
кандидат філософських наук, доцент
КЗВО «Рівненська медична академія», м. Рівне

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ГЕРОЇЗМУ: ВОЇН, ЗАХИСНИК, МИРОТВОРЕЦЬ (НА ПРИКЛАДІ РОСІЙСЬКО – УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ)

Впродовж століть поняття героїзму тісно пов'язувалося з образом воїна – того, хто зі зброєю в руках стоїть на захисті своєї землі, народу, ідеалів. Історія людства зберігає безліч прикладів, коли військові подвиги ставали символами національної гідності, патріотизму та самопожертви. Проте сучасні реалії війни, миротворчих операцій, а також цивільний вимір спротиву та підтримки постраждалих потребують переосмислення самого змісту героїчного.

Героїзм сьогодні – це не лише військова доблесть, а й моральна стійкість медика під обстрілами, рішучість волонтера, що везе гуманітарну допомогу в гарячі точки, або сила духу миротворця, який намагається зупинити вогонь там, де панує хаос. В умовах гібридних конфліктів, інформаційних воєн та тотального залучення цивільного населення у процеси спротиву, традиційні уявлення про героя змінюються. Виникає потреба у новому, комплексному осмисленні понять "воїн", "захисник", "миротворець", які нині часто поєднуються в одному людському образі.

У російсько-українській війні герой-воїн – це не лише солдат, що веде бій, а й морально свідомий захисник, який бореться не з ненависті, а з почуття обов'язку перед народом і державою. Його мотивація ґрунтується на глибокому усвідомленні відповідальності за власну країну, рідних, майбутні покоління. У цьому контексті героїзм перестає бути лише фізичним виявом сили – він стає виявом внутрішньої свободи та етичного вибору.

Такий герой є уособленням внутрішньої стійкості, здатності діяти в умовах небезпеки, не втрачаючи гуманності. Його

самопожертва не є сліпим слідуванням наказам – це свідоме рішення залишитися і діяти на боці добра у світі, де зло часто видається всемогутнім. Героїзм воїна проявляється у вмінні приймати складні рішення, зберігаючи гідність та честь навіть тоді, коли цього не вимагає формальний обов'язок, але диктує совість [3, с. 18]. На відміну від класичного героїчного міфу, де воїн зображується як безстрашний, іноді навіть бездушний герой, сучасний український захисник – це людина, здатна відчувати біль, страх, втрату, але не паралізована цими почуттями. Його сила – у здатності не зламатися. Він поєднує військову дисципліну з емпатією, сміливістю зі скромністю, а володіння зброєю – із чітким моральним компасом. Наприклад, оборона Маріуполя та героїчна стійкість воїнів «Азову», морської піхоти, інших підрозділів — це приклади не лише військової звитяги, а й моральної сили. В умовах повного оточення, нестачі боєприпасів, води, медикаментів, захисники залишалися на позиціях, прикриваючи евакуацію цивільних і даючи світу час побачити правду про злочини агресора. Їхній героїзм не був спонтанним чи випадковим – це результат свідомого вибору: залишитися, не зрадити, тримати оборону до кінця [1, с. 113].

Таким чином, переосмислення образу воїна в умовах російсько-української війни виявляє нові грані героїзму: це вже не міфічний герой-бог, а реальна людина, яка зберігає моральну орієнтацію у світі хаосу. Її боротьба – це боротьба за виживання людяності у часи руйнування. І саме в цьому полягає велич і нова етика воїнського героїзму сьогодення.

Уявлення про захисника традиційно пов'язується з образом озброєного воїна, який стоїть на передовій. Проте російсько-українська війна переконливо демонструє: захищати державу можна і без зброї в руках. Сучасна війна – це не лише битва армій, а й боротьба за гуманітарну стабільність, за моральну цілісність суспільства, за збереження життя й культури. Відтак фігура захисника набуває багатовимірності: це медик, волонтер, педагог, айтішник, журналіст, психолог, дипломат, звичайний громадянин.

1. Волонтер як тилловий фронт. Після 24 лютого 2022 року Україна побачила безпрецедентний підйом волонтерського руху. Тисячі людей організували евакуацію, доставку амуніції, ліків, харчів на фронт і в прифронтові зони. Багато хто залишив свої професії і присвятив себе допомозі армії. Наприклад, волонтерський штаб "Фонд Притули" або "Повернись живим" стали важливими оборонними структурами, що ефективно закривають критичні потреби ЗСУ, не будучи військовими формуваннями.

2. Медик як рятівник і опора. Військові та цивільні медики щоденно рятують життя – і на фронті, і в тилу. Їхній героїзм проявляється в умовах, коли немає гарантій безпеки: обстріли лікарень, нестача ліків, моральне виснаження. Українські парамедики, добровольці з «Госпітальєрів», часто працюють на "нулі", під вогнем, і не мають права на страх. Їхня роль незамінна – бо без них воїн втрачає шанс на друге життя.

3. Освітянин і культурний діяч як охоронець ідентичності. Після початку вторгнення багато вчителів продовжили працювати в евакуації, в укриттях, у селах, куди не дісталася інтернету. Вони навчають дітей – майбутніх громадян – і цим зберігають культурний фронт. Захист мови, історії, національної пам'яті – це також форма спротиву. Так само й музиканти, художники, письменники, які піднімають дух народу, осмислюють війну й транслиують правду про неї на світовому рівні.

4. Айтишник, кібервоїн, аналітик. Україна веде не лише збройну, а й інформаційну та кібервійну. Тисячі спеціалістів працюють над протидією фейкам, блокуванням ворожих систем, створенням аналітичних платформ, підтримкою критичної інфраструктури. Це також герої сучасності – непомітні, але надзвичайно впливові.

5. Жінка як захисниця. Роль жінки в цій війні заслуговує окремого аналізу: вона і військова, і медик, і мати, що тримає тил, і командирка, і психологиня. Українки воюють, керують волонтерськими ініціативами, рятують, організовують допомогу, виступають на міжнародних платформах [4, с. 204].

Таким чином, захисник у ХХІ столітті – це багатоликий образ, який виходить за рамки воєнної форми і автомата. Це людина, яка обирає відповідальність, діє на благо інших, протистоїть агресії – фізично, інформаційно, морально. Сучасна українська реальність показує: справжня сила народу – в його солідарності, у здатності кожного стати захисником там, де саме він потрібен.

У традиційному уявленні миротворець – це посередник, що закликає до припинення вогню, шукає компроміс і прагне врегулювання конфлікту. Але у реаліях російсько-української війни цей образ вимагає радикального переосмислення. Миротворець сьогодні – це не нейтральний посередник, а активний борець за справедливий і сталий мир, що не може бути досягнутий шляхом поступок агресору чи забуттям злочинів.

1. Мир не як компроміс, а як відновлення справедливості. У сучасних умовах мир – це не просто припинення стрілянини. Це – відновлення контролю над українськими територіями, відповідальність за воєнні злочини, гарантії безпеки. Миротворець – це той, хто не дозволяє світові "втомитися від України", хто говорить про справжні причини конфлікту, а не замовчує агресію заради зручності. Українські дипломати, правозахисники, культурні діячі, які домагаються санкцій, визнання депортацій дітей, міжнародних судових процесів, – всі вони є новими миротворцями.

2. Гуманітарна боротьба за мирне життя.

Сотні українських і міжнародних організацій працюють на тимчасово окупованих і звільнених територіях, надаючи гуманітарну допомогу, відновлюючи доступ до освіти, медицини, соціального захисту. Це – повільна, але критично важлива робота зі створення передумов для мирного життя. Миротворець у такому вимірі – це не політик, а людина дії, яка вірить, що заліковування ран – це частина стратегії перемоги.

3. Миротворець як носій пам'яті та морального орієнтиру.

Справжній мир неможливий без чесної пам'яті. Тому важливу місію виконують ті, хто документує злочини, зберігає свідчення, фіксує історію війни для суду й нащадків. Це історики, журналісти,

правники, архівісти – вони створюють основу для тривалого миру, який ґрунтується не на забутті, а на правді. Наприклад, діяльність платформи «Трибунал для Путіна», фіксація злочинів в Ірпені, Бучі, Маріуполі – це не помста, а акт справедливості, який не дозволить миру бути фальшивим.

4. Громадянин як миротворець. Кожен українець, який продовжує працювати, навчати, дбати про інших, підтримувати єдність і не дозволяє розростатися ненависті – теж миротворець. Бо мир починається не з наказу зверху, а з внутрішнього рішення не бути байдужим, не допустити деградації людяності. У цьому сенсі миротворець – це і вчитель, який навчає дітей критично мислити навіть під обстрілами, і священник, який підтримує громаду, і сусід, який допомагає родині переселенців [2, с. 154].

Таким чином, миротворець у ХХІ столітті – це не слабка або нейтральна постать, а морально й політично активний суб’єкт, який усвідомлює, що стійкий мир вимагає правди, справедливості й відповідальності. Миротворчість — це не альтернатива боротьбі, а її гуманістичне продовження. В українському контексті це означає: ми прагнемо миру, але не будь-якою ціною – ми прагнемо справедливого миру, в основі якого лежить свобода.

Отже, у реаліях російсько-української війни поняття героїзму зазнає глибокого переосмислення. Герой – це не лише озброєний воїн, який тримає оборону на передовій. Це також свідомий захисник, що діє з почуття обов’язку, і миротворець, який виборює справедливий мир у моральному, гуманітарному та правовому вимірах.

Сьогодні героїзм – це не про гучні слова чи романтизований образ переможця. Це про щоденну відповідальність, людяність, здатність зберігати моральний орієнтир у нелюдських умовах. Український досвід показує, що справжній герой — це той, хто бореться не лише проти ворога, а й за цінності: життя, свободу, гідність і майбутнє. Це нова етика героїзму — етика співчуття, стійкості та дії. І саме вона формує фундамент для України сьогодення та майбутнього.

Література

1. Андрусів О. Український героїзм у добу війни: філософські та моральні виміри. *Вісник Львівського університету. Серія філософська*. 2023. Вип. 29. С. 112–125.
2. Забужко, О. Планета Полин. Діалоги про українську війну. Київ: Комора, 2022. 304 с.
3. Гнатюк О. Від Майдану до спротиву: культура війни й війна за культуру. *Україна модерна*. 2023. № 1 (36). С. 9–21.
4. Снегірьов, Д. Снегірьова Ю. Нескорена нація: війна за ідентичність. Київ: Наш Формат, 2023. 256 с.

Лопачька Наталія Миколаївна,

кандидат історичних наук, доцент,

*доцент кафедри історії, теорії держави і права та філософії
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені
академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

ОСМИСЛЕННЯ ПОНЯТЬ «ВІЙНА» ТА «МИР» В ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЛЮДСТВА

У ХХІ столітті світ і Україна, зокрема, й надалі зазнають надзвичайно складних викликів і загроз. Черговою загрозою для України ще з 20 лютого 2014 року стала «російсько-українська війна, російська збройна агресія проти України – війна між Росією і Україною, спричинена прямим й опосередкованим застосування збройної сили Російською Федерацією проти суверенітету і територіальної цілісності України» [8]. На превеликий жаль, війна в ХХІ ст. залишається інструментом й іншим засобом для продовження політики. Сучасний світ – це надзвичайно стрімкий розвиток технологій, а також тенденції, які зумовлюють зміну світових балансів сил і ескалацію локальних конфліктів. Історики, філософи часто зверталися і звертаються сьогодні до проблем: «глобалізація»,